

tud túrni, van benne kitartás arra, hogy a dicsőség napjait bevárja, megérje [...]. És hogy az, amit Thierry mond, nem csillogó frázis, hanem a történelem logikája, azt csak az tagadhatja, aki nem hisz a történelem logikájában. S ugyancsak hazánk történelméből vonható le a tanulság arra nézve is, hogy mit kell a magyarnak kerülnie, és viszont mit kell tennie avégből, hogy a költőnek ezen buzdító szavai beteljesedjenek: „Te népek óceánján / Hul-lámtól vert sziget, / Kit mint elsülyedendőt / Ezer jós emleget, // Mutasd meg a világnak, / Hogy még erőd szilárd, / Hogy ezredes fokodnak / Új ezred év sem árt.”³ Íme! Ebben rejlik (az én felfogásom szerint) a hazai történelem nagy fontossága; bizvást elmondhatjuk tehát Virág Benedekkel, hogy amely nemzet nem ismeri a maga múltját, az a nemzet még csak gyermekkorát éli.

A miskolci Földes Ferenc Gimnázium Honismereti és Médiaműhelye

„Emlékekből él az ember, s múltból él az emlékezet.
Kinek nincs múltja, nem lehet Jelene, s jövője sem.”
(Eötvös József)

„Nagyon jó az a gyakorlat, amit a Földes Ferenc Gimnázium Honismereti és Médiaműhelye jó ideje követ, hogy a diákok életútinterjúk készítésével igyekeznek a 20. század történelmi eseményeit az egykori szemtanúk elmondásaiból is megismerni. Az elmúlt években számos pályamunkát nyújtottak be, amelyekben a gimnazisták elsősorban nagyszüleikkel, rokonaikkal készítettek teljes életút vagy életszakasz interjúkat. [...] A film remek segédanyag lehet a 20. századi magyar történelem oktatásához. Olyan kor- és mentalitástörténeti dokumentum a középiskolások által készített interjú, amely szinte semmilyen más módon meg nem világítható képet tud adni közelmúltunk egy tragikus szeletéről.” (Részlet Vasvári Zoltán etnográfus, művelődéstörténetész értékeléséből.)

Iskolánk 6, 5 és 4 évfolyamos gimnázium. A Fráter György Királyi Katolikus Gimnázium és a Lévay József Református Gimnázium 1953-ban történt egyesítésével jött létre. Ez a kettős szellemi alap adta az iskola pedagógiai, szakmai, nevelési bázisát, amire építve, továbbfejlesztve válhatott országosan is a legjobbak között emlegetett intézménnyé. A Földes akkreditált kiváló tehetségpont és Minősített Tehetséggondozó Műhely is, tagozatos képzési rendszerrel – speciális matematika, fizika, kémia, biológia, nyelvi előkészítő és Arany János Tehetséggondozó Program –, a tanórai keretekben történő tehetséggondozás az alapfeladatunk. Emellett azonban nagy szerepe van a tanórán kívüli tehetséggondozó foglalkozásoknak is, a széles szakköri paletta egyike, fontos eleme a komplex tehetséggondozást megvalósító Honismereti és Médiaműhely.

A miskolci Földes Ferenc Gimnázium Honismereti és Médiaműhelye lassan egy évtizedes múltra tekinthet vissza. Természetesen a gimnáziumi létformának megfelelően mindig új tagokkal bővül, de a már végzett diákokkal sem szakad meg az érettségi letétele után a kapcsolatunk.

3 Bajza József: Ébresztő. 1845.

A műhely volt és jelenlegi tagjai mindannyian aktív szereplői a gimnázium tudományos, kulturális és közösségi életének. Az előző években sikeres megvalósítói voltak a *Tizenket-tő nem egy tucat!* pályázatainak. A Tudomány és technika kategóriában az *Egy modern polihisztor* című filmmel közönségdíjat érdemeltek. A műhely diákjai közül többen írói, fotósai, szerkesztői az iskola minden esztendőben megjelenő diákévkönyvének is és a diákok újságjának, a *Téglának*. Megjelentek már cikkeik az *Észak-Magyarország* napilapban, blogbejegyzéseik a *Tehetség.hu* oldalon. Sikeres pályázataink keretében a műhely tagjai interjúkat, kisfilmeket, illetve portréfilmeket készítettek a korábban végzett sikeres, különböző országos és nemzetközi versenyeken győztes Földes-diákokkal. Többen részt vettek 2010-ben az *Audiovizuális emlékgyűjtés* projekt megvalósításában is, melyben dr. Szabó Istvánné és Jobbágy László kollégáimmal dolgoztunk közösen. Olyan történeti interjúkat készítettünk és készítünk a XX. század még élő szemtanúival, amelyek segítségével megismerhetők és megörökíthetők az előttünk járók emlékei. Ezt a tevékenységünket azóta is folytatjuk. Több alkalommal is jelentős sikereket értünk el a Tradíció Országos Néprajzi Gyűjtőpályázat történelmi/néprajzi interjúkat készítő kategóriájában és a nagy múltú Istvánffy Gyula Honismereti Gyűjtőpályázaton is.

Tevékenységeink közül az audiovizuális emlékgyűjtésünkkel szeretnénk megismertetni a kedves olvasókat.

ÁTÉLT ÉS ELMESÉLT TÖRTÉNELEM

„Az élet nem az, amit az ember átélt, hanem az, amire visszaemlékszik, és ahogy visszaemlékszik rá, miközben el akarja mesélni.” (Gabriel García Márquez)

Történelemtanárként és mentorként is arra ösztönzöm diákjaimat, hogy végezzenek családtörténeti kutatásokat, kutassák lakóhelyük, iskolájuk múltját.

A diákokkal közösen kialakított célunk a kompetencia alapú történelemtanításban az önálló kutatómunkán alapuló ismeretszerzés, korabeli dokumentumok alapján a történelmi múlt megértése, megértetése, a különböző generációk egymáshoz közelítése volt. Mindebben nagy segítséget nyújthatnak az írásban vagy audiovizuális eszközökkel rögzített személyes tanúvallomások, élmények. A folyamatot hosszan, sok gyakorlással építjük, a beszélő tárgytól a nagy tematikus vagy életútinterjúig.

A ma már egyetemista Kiss Péter, aki a XX. Országos Ifjúsági Honismereti Akadémián képviselte iskolánkat, Miskolc várost és Borsod-Abaúj-Zemplén megyét, így emlékezett erre:

„Nyolcadikos koromban kezdtem érdeklődni a családom és lakóhelyem története iránt. Akkor azonban még magam sem értettem, miért is kéne nekem a történelemórákon túl a múltban vájkálni, de Kovácsné Szeppefeld Erzsébet Tanárnő lelkesítésének és patronálásának hála, belefogtam első körben a régi történetek gyűjtésébe és csokorba rendezésébe. Kár lenne tagadni, felemelő érzés szembesülni a ténnyel, hogy nagyszüleink és egyben a mi kedvenc régi történetünk sem légből kapott mese, hanem ugyan olykor már csak foszlányként, de a valóság jelenre hagyatékolt, feledésbe burkolt pillérei azok.”

Az évek során életút- és tematikus interjúk is készültek az elmúlt 100 esztendő nemzeti és személyes traumáiról, de felemelő pillanatairól is. Megrendítő vallomásokot hallottunk a trianoni diktátum családokat szétszakító erejéről, a bécsi döntések hatásáról, a háború kegyetlenségéről, a koncentrációs tábor embertelenségéről, a hadifogság gyötrelmeiről, a kitelepítettek nyomorúságáról, a kuláklét viszontagságairól, koncepciók perekről, a kisebbségi lét nehézségeiről, a szakma eltűnéséről, a munkahely elvesztéséről. De a megelevenedett

emlékek hatására képzeletben ott lehetünk akkor is, amikor a kassai Szent Erzsébet-dómban újra felhangzott magyarul a *Himnusz*, amikor a holokauszt túlélője hazatérve talált még élő rokont, amikor a szeretett apa, férj betegen, csontsoványan, de hazatért a fogságból, amikor a tanyasi fiú a városba kerülve életében először látott folyóvizet fürdőszobát, amikor a határ által elválasztott család újra egyesülhetett, vagy amikor 1956. október 23-án Miskolcon egy irodalmi esten Szabó Lőrinc volt a díszvendég.

2017-ben a legsikeresebb, a legtöbb elismerést kapott filmünk az *„Azok a boldog szép napok” – 1956 nem feledünk* volt. Ezt az interjút az akkor végzős Juga Péter nagyszülőjével, Juga Lajossal készítette, aki 1956-ban 14 éves diákja volt iskolánknak. A film operatőrei Robotka Adrián és Péter Gábor voltak. Részlet Vasvári Zoltán etnográfus, művelődéstörténész értékeléséből:

„A Földes Ferenc Gimnázium három végzős tanulója közreműködésével közösen alkotott tematikus film kamerája előtt Juga Péter nagyapja ül és mesél a megélt nehéz időkről. A történelmi zivatar tanúja az 1956-ban Miskolcon megélt eseményeket mondja kamerába, abból az időből származnak emlékei, amikor diák volt – mint most kérdezői. [...] Az unoka vallomásszerű kísérőszövege által különleges plusz töltetet kap a videó és a két generációval később született unoka magatartása markánsan rajzolódik ki. Az 1956-os események bemutatása rettentően fontos úgy a helyben élők és leszármazottaik, mint egész nyelvterületünk számára.”

*A Honismereti és Médiaműhely tagjai
a 2017/18-as tanévben*

vadászként a Kárpátokban a Tatár-hágón a második világháborúban. Mesélt a kerékpáros hadosztályról és kérdésünkre elmondta: *„Bevetették a huszárokat, mert még most is voltak huszárok, azokat egyből kinyírták az oroszok lovastul, mindenestül. A kard itt már semmit nem ért a sortűzzel szemben.”* Mesélt a partizánvadászatról és arról, hogy miután meglőtték, hogyan tudott sebesülten életben maradni. Szólt a háború utáni évekről is. A kérdezők Osztermann Anna, Petrik Eszter és Köteles Ádám voltak. Az operatőri munkát Robotka Adrián és Péter Gábor végezte.

„Előzőleg már a dédnagymamámmal készítettem egy kis interjút, és jó volt azt hallani, hogy mennyi összefüggés van a két történet között. Tudom, nagyon sokat jelent a családnak,

Megélt évszázad címmel készítettek a médiaműhely tagjai életútinterjút az 1916-ban született Sóczó Józseffel is. Jóska bácsi több évtizedet letagadhatott volna 100 évéből, szellemi és fizikai frissessége lenyűgöző volt. Történetét az első világháború végétől kezdte, emlékezett rá, pici gyermekként mennyire félt, hogy a bejövő románok elviszik a kutyáját. Mesélt arról, hogy milyen volt elemi iskolásként télen 6 km-t gyalogolni a nagy hóban az iskoláig, milyen volt a leventeképzés, mennyire megviselte a családot a gazdasági válság. Legrészletesebben arra emlékezett, milyen volt hegyi-

hogy a dédnagymám elmesélte a megélt történelmet. Lehet, hogy az én unokáim is el fogják olvasni, amit írtam róla. Fontos, hogy fennmaradjanak az utókornak ezek a történetek” – nyilatkozta az *Észak-Magyarország* című napilap iskolánk honismereti és médiaműhelyéről készített interjújában Osztermann Anna.

Szintén ebben az évben a gimnázium egyik diákjának dédnagymamája, özv. Sári Albertné Béres Erzsébethez látogattunk el Tiszadára. A 93 éves Erzsike néni a málenkij robot túlélője, évtizedekig hallgatott azokról a szörnyűségekről, amelyeket fiatal lányként átélt, de most a dédunokának és nekünk mesélt. Elmondta, hogy milyen körülmények között vitték el Tímárból őt és fiatal falubeli társait, minden magyarázat nélkül. A családja majd három évig nem is tudta él-e még. Mesélt a borzalmas körülményekről, ahogyan a donbászi lágerba került, ahol előbb kő-, majd szénbányában, később fűrésztelepen dolgoztatták. Erzsike néni szavai nyomán megelevenedtek a kényszermunkatábor borzalmai, a hideg, az éhezés, a barátnő, Margitka halála, a sok testi és lelki fájdalom. Mindannyian elszorult torokkal hallgattuk az édesanyával történő újratálalkozás emlékeit, s megértettük azt is, hogy milyen félelem nem engedte a történeteket évtizedeken át nyilvánosságra hozni.

A 2018–2019-es tanévben régi mesterségek nyomába eredtünk. El is készült két-két írott és fotós-filmes alkotás, melyekre nagyon büszkék vagyunk.

ÖREGDIÁK CSIPKÉVEL

Egy fafaragással, csipkeveréssel foglalkozó Földes-öregdiákról, Surányi Dánielről készítettünk kisfilmet. Már ismeretlenül is felkeltette az érdeklődésünket, hogy vajon egy idős férfi hogyan adja a fejét arra, hogy csipkeveréssel foglalkozzon. Megismerve Dani bácsit, már nem csodálkoztunk, a különleges, színes és számtalan téren tehetséges önfejlesztő művészhez tökéletesen illett a csipkeverő párna és az orsó, ahogy a korábbi kitanult mesterség, a fafaragás is.

A bemutató órán a csipkeverést mi is kipróbálhattuk, ezzel a lehető-

Interjú a 100 éves Sóczó Józseffel

„A csipkeverő” című film és pályamunka készítői

séggel azonban csak a 8.A-s Bodgál Krisztina élt. Krisztina és osztálytársa, Dús Zsuzsanna érdeklődését annyira felkeltette a csipkeverés, hogy egy kis tanulmányt is készítettek a textilművesség királynőjének, a csipkeverésnek a történetéről és fajtáiról. A látogatást Bócz Amanda, Melcher Máté, Suszter Ágnes és Szobota Barbara, a médiaműhely tagjai meg is örökítették.

„STANGA”, „SCSEUSCSA”...

2018 telén Bükkszentkeresztben felkerestük és szeretett, de sajnos mára már eltűnt mesterségéről kérdeztük az utolsó bükki mészégetőt, Halász Lászlót. Az interjú során a kérdéseket Kalocsai Édua 10.D osztályos tanulóval, Erdődi István tanár úrral közösen foglalmaztuk meg. A fotózást és az operatőri munkát Suszter Ágnes vállalta Nagy Richárd Endre segítségével.

Laci bácsi mély átéléssel és szeretettel mesélt a szakmájáról, megismertük a mészégetés folyamatát, a használatos eszközöket, a munka nehézségeit, szépségeit. Megtudtuk, hogy ez a szakma apáról fiúra szállt, már Laci bácsi dédapja is ezzel foglalkozott. Hallhattunk arról, milyen volt kint élni az erdőben, fuvarozni az elkészült meszet, hogy milyen volt, hogyan változott a társadalmi megítélése a szakmának a XX. század folyamán. Laci bácsi kivitt minket a falu határában még meglévő kemencéjéhez és megmutatta a különböző szerszámokat is. Az interjú olyan jól sikerült, hogy nemcsak film, hanem pályamunka is készült belőle Kalocsai Édua jóvoltából, szakszótárral, jellegzetes nyelvi fordulatok gyűjteményével, a mészégetés történetével és kémiai leírásával, gazdag képanyaggal. Ez a pályázat a Tradíció Országos Gyűjtőpályázaton kiváló minősítést kapott és a Néprajzi Múzeum Etnológiai Archívumában elhelyezték el.

Az utolsó bükki mészégetőről készült film és pályamunka alkotói mentortanáraikkal

új-Zemplén Megyei Honismereti Egyesület, kérésünkre, szakmai támogatást biztosít.

Sok tervünk van már a következő tanévre, mindenképpen folytatni szeretnénk értékmentő tevékenységünket is. Nagyon megtisztelő számunkra, hogy egyre többen jelzik az idősebb generáció tagjai közül, szívesen mesélnének életükről, a megélt történelemről a médiaműhely kamerája előtt.

Valamennyi film megtekinthető az iskola honlapján a <http://www.ffg.hu/tanuloknak/szakkorok> oldalon.

Munkánkat az alábbi támogatók segítik. A Nemzeti Tehetség Program – NTP-KNI-18-0035 *Komplex tehetséggondozás és tehetségfejlesztés a Földes Ferenc Gimnáziumban* és az NTP-KNI-19-0027 *Komplex tehetséggondozás, természeti és kulturális értékek őrzése a Földes Médiaműhelyében* című pályázaton keresztül; a MOL Tehetségtámogató Program eszközökkel segít és a Borsod-Aba-

Sok ezer kép, majdnem száz írásos beszámoló, sok díjnyertes vagy „csupán” kedvelt film bizonyítja, hogy a médiaműhelyben a csapatmunka kiváló. Nevettünk bakikon, mérgeleedtünk a csúszásokon, kerestük az elbújt fájlokat, együtt örültünk, ha megkerültek, szó szerint tudtuk a filmeket a vágások alatt, megéltünk számtalan szép, sokszor megrendítő pillanatot és közben rengeteget tanultunk.

Pedagógusként vallom, hogy az idők hatalmas életereje, okos tisztánlátása, olykor szükséges bölcs beletörődése, de mindenekelőtt rendületlen akaratereje, küzdeni tudása a XXI. században is utat mutat az őket követő generációknak.

Kovácsné Szeppefeld Erzsébet

HÍREK

A magyar kultúra új lovagjai. 2020. január 18-án A Magyar Kultúra Napja alkalmából az immár 24. alkalommal a budapesti Honvéd Kulturális Központban megrendezett ünnepi gálán nyolc országból érkezett 36 új lovagot avattak. *A Magyar Kultúra Lovagjai* lettek – mások mellett – az alábbi jeles honismerők:

Prof. Dr. Balázs Géza nyelvész, néprajzkutató, egyetemi tanár

(Budapest)

„A határon túli magyar közösségek megmaradását elősegítő életművéért.”

Dr. Kovács Dániel főiskolai tanár

(Budapest)

„A helytörténeti kutatások területén kifejtett életművéért.”

Dr. Silling István egyetemi tanár

(Bácskertes, Szerbia)

„A határon túli néprajzi örökség érdekében kifejtett életművéért.”

Szanyi Mária néprajzkutató, pedagógus

(Galánta, Szlovákia)

„A határon túli magyar kulturális örökség ápolása érdekében kifejtett életművéért.”

A kitüntető cím elnyeréséhez gratulálunk és jó egészséget, további eredményes munkát kívánunk!

(Az elnökség)